หลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์: การทำแผนประทุษกรรมผ่านสื่อ

Presumption of Innocence: Reenactment of a Crime Scene to Mess Media

ทชาน์ศิริก์ สุขเกษม[1] และ กฤษฎา เลิศสถิตไพโรจน์[2]

ศูนย์วิจัยข้อมูลเพื่อการพัฒนาประเทศไทย[1] มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์[2]

Tashasiri Sukkasem[1] and Krisada Lertsatitpirote[2]

Research Data for Thailand Development Center[1] Kasetsart University[2] ,Thailand

Corresponding Author, Email: Krisada.ler@ku.th

****

บทคัดย่อ

ตามหลักการ Presumption of Innocent หรือ หลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ เป็นการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องหาตามหลักสิทธิมนุษยชนอันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่มนุษย์พึงมี ด้วยเหตุนี้ ตำรวจและสื่อมวลชนจึงจำเป็นต้องปกปิดใบหน้าผู้ต้องหาเมื่อนำเสนอข่าวการนำตัวไปทำแผนประทุษกรรมและการแถลงข่าว อันเนื่องจากสถานการณ์ในอดีตผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องหาถูกละเมิดสิทธิส่วนบุคคลขณะเข้าชี้แผนประกอบคำรับสารภาพ และหลักกระบวนการยุติธรรมมิได้มีกระบวนการที่คุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานนี้มากพอหากแต่เพียงเน้นถึงประสิทธิผลในการปราบปราบอาชญากรรม แต่มิได้มีการตรวจสอบและคานอำนาจระหว่างการป้องปรามอาชญากรรมกับหลักกระบวนการนิติธรรมอันคำนึงถึงสิทธิและความเป็นธรรมในการบังคับใช้กฎหมาย บทความวิชาการฉบับนี้จึงต้องการวิเคราะห์ถึงความเชื่อมโยงของหลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์กับสิทธิผู้ต้องหาในการทำแผนประทุษกรรมผ่านสื่อ โดยใช้หลักแนวคิดที่มีความสอดคล้องกับประเด็นดังกล่าว ซึ่งได้ข้อสรุปว่า 1) ผู้ต้องหามีสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ามีผิดตามกฎหมายของการพิจารณาเปิดเผย และมีหลักการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ภายใต้การบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม 2) ประเทศไทยมีการส่งเสริมการตระหนักรู้และคุ้มครองสิทธิผู้ต้องหาโดยมีความร่วมมือระหว่างตำรวจและองค์กรสื่อมวลชนมีและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และ 3) การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมของตำรวจ ควรดำเนินงานควบคู่ระหว่างหลักการควบคุมอาชญากรรมและหลักกระบวนการนิติธรรม นอกจากนี้ได้ชี้ให้เห็นภาพถึงกระบวนการความเชื่อมโยงระหว่างหลักการเบื้องต้นที่ได้กล่าวมาแล้ว เพื่อนำไปประกอบและประยุกต์ใช้ในองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อไป

คำสำคัญ: การทำแผนประทุษกรรมผ่านสื่อและการแถลงข่าว; สิทธิผู้ต้องหา; หลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์; กระบวนการนิติธรรม

---

* วันที่รับบทความ : 13 ธันวาคม 2567; วันแก้ไขบทความ 19 ธันวาคม 2567; วันตอบรับบทความ : 21 ธันวาคม 2567

Received: December 13 2024; Revised: December 19 2024; Accepted: December 21 2024

Abstract

In accordance with the idea of presumption of innocence. Its purpose is to defend the accused's rights in accordance with human rights principles, which are fundamental rights that every person ought to possess. Therefore, the accused's face must be hidden by the police and media when they report that the suspect was taken to carry out a crime scene and during press conferences. Once providing out the plan for the confession, the accused or accused person's personal rights were violated due to the previous circumstances. Furthermore, the justice system's guiding principles lack a procedure that adequately safeguards this fundamental right. However, it just highlights how well it suppresses crime. Nevertheless, hasn't been any examination or balancing of the due process, which considers rights and justice in law enforcement, with crime prevention. Consequently, the purpose of this paper is to examine the correlation between the presumption of innocence and the accused's rights to utilize the media in planning a criminal act. applying ideas that align with the previously described issues. It was determined that 1) the accused has the right to be conceived innocent unless it is established that the law of disclosure has been committed and that there are guidelines for protecting private data when the law is enforced by those involved in the legal system. 2) Thailand encourages societies to be aware of and defend the rights of the individuals being accused. In addition to 3) policing crime prevention and suppression, there is collaboration between the police and media outlets and associated agencies. It requires to work in combination with the rule of law and crime prevention concepts. Moreover, it illustrates the approach by which the principles are linked. The basic ideas offered above To be compiled and used to construct practical knowledge

Keywords: reenactment of a crime scene to mess media; the rights of the accused; presumption of innocence; due process

บทนำ

เหตุที่ว่า หลักการปกครองโดยกฎหมาย (The Rule of Law) ยังไม่ได้รับการยอมรับในอดีต ผู้ต้องหาไม่มีสิทธิใด ๆ ในการต่อสู้คดี แม้แต่สิทธิในการนำพยานที่จะเบิกความเพื่อยืนยันความบริสุทธิ์ของตน ผู้ปกครองจึงมีอำนาจที่จะกำหนดวิธีการชำระคดีในรูปแบบใดก็ได้ โดยจะใช้วิธีการทรมานผู้ต้องหาเพื่อให้รับสารภาพ โดยหาได้มีมีกฎหมายใด ๆ บัญญัติถึงกระบวนการตรวจสอบหรือให้รับฟังพยานฝ่ายผู้ต้องหาไม่ (น้ำแท้ บุญสล้าง, 2566 : 60 - 61) ลักษณะการพิพากษาดังกล่าวจึงเกิดความไม่เป็นธรรมและความไม่เท่าเทียมกันตามกฎหมาย ซึ่งผู้ที่กระทำความผิดจะต้องได้รับพิจารณาคดีและการลงโทษอย่างเท่าเทียมกัน (อัณณพ ชูบำรุงและอุนิษา เลิศโตมรสกุล, 2555 : 7) ด้วยเหตุนี้ กระบวนการยุติธรรมและข้อกฎหมายจึงจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงตามความเหมาะสมและความเป็นธรรมในเรื่องของสิทธิผู้ต้องหา (Rights of Accused)

วิธีการพิสูจน์ความผิดผู้กระทำผิดของประเทศไทยศตวรรษที่ 21 นี้ อยู่ภายใต้หน่วยงานกระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ตำรวจและอัยการที่มีหน้าที่สืบสวนสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานและพิสูจน์ความผิดของจำเลยให้ได้อย่างชัดเจนอย่างปราศจากข้อสงสัย (อัจฉรียา ชูตินันท์, 2566 : 211) ซึ่งการตรวจสอบการกระทำความผิดมีขั้นตอนการสอบสวน และขั้นตอนอื่น ๆ ให้ได้มาซึ่งพยานและหลักฐานการกระทำผิด หนึ่งในกระบวนการที่สำคัญในการยืนยันการกระทำผิดของผู้ต้องหานั้น คือ การทำแผนประทุษกรรม หรือ การทำแผนประกอบคำรับสารภาพ เมื่อผู้ต้องหาให้การรับสารภาพในชั้นสอบสวน ผู้ต้องหาต้องไปทำแผนประทุษกรรมประกอบคำรับสารภาพ เพื่อเป็นการยืนยันพฤติการณ์การกระทำความผิดที่เกิดขึ้นจริงตามคำรับสารภาพและพยานหลักฐาน และสามารถนำมาประกอบพิจารณาคดีในชั้นศาลได้ (รุจิระ บุนนาค, 2560) ส่วนอีกมุมมองหนึ่ง การทำแผนประทุษกรรมและการแถลงข่าวเป็นไปตามหลักการควบคุมอาชญากรรม (Crime Control Model) เป็นการส่งเสริมประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรม โดยมุ่งควบคุม ระงับและปราบรามอาชญากรรมเป็นหลัก (ประทีป ทับอัตตานนท์และจิดาภา พรยิ่ง, 2560 : 23) แต่เมื่อพิจารณาตามหลักการนี้มิได้มีการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลเท่าที่ควร เนื่องจากเน้นความรวดเร็ว รวบรัดและมีประสิทธิภาพสูงในการป้องกันและปราบรามอาชญากรรม ในขณะเดียวกันก็มีความเสี่ยงต่อการผิดพลาด

ตามสถานการณ์ของกระแสสากลให้ความสำคัญในเรื่องของสิทธิมนุษยชน ซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ในแง่ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ถึงแม้ว่าผู้ต้องหาจะเป็นผู้กระทำผิดแต่ก็ไม่สามารถละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานได้ โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจต้องยึดถือหลักกฎหมายและต้องปฏิบัติตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย ยังถูกพบว่ามีปัญหาในเรื่องของการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่อาจเกิดจากการใช้อำนาจเกิดขอบเขตของกฎหมายกำหนดจากเจ้าพนักงานของรัฐที่กระทำโดยละเมิดต่อหลักสิทธิมนุษยชน (วันชัย โตความรู้, มปป.) ฉะนั้น การทำแผนประทุษกรรมของผู้ต้องหาและการแถลงข่าวผ่านสื่อควรมีหลักกระบวนการนิติธรรม (Due Process Model) เพื่อเป็นการป้องกันความผิดพลาดและคุ้มครองสิทธิแก่ผู้ต้องหาที่ควรจะได้ (อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ, 2562 : 142) และให้เป็นไปตามหลักการขั้นพื้นฐานในกระบวนยุติธรรมทางอาญา ตามสิทธิของผู้ต้องหาและตามหลักแนวสากล “Presumption of Innocence” คือ *หลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์* (ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, 2564 : มปป.) ซึ่งเป็นหนึ่งในหลักสิทธิมนุษยชนสากลที่ปรากฏในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) โดยประเทศไทยหนึ่งในกับอีก 172 ประเทศทั่วโลก (ปกป้อง ศรีสนิท, 2563 : มปป.)

สาระบทความฉบับนี้จึงมุ่งนำเสนอประเด็นหลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์กับการทำแผนประทุษกรรมผ่านสื่อ โดยใช้หลักแนวคิดสิทธิผู้ต้องหากับการทำแผนประทุษกรรมผ่านสื่อวิเคราะห์กับหลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ เพื่อชี้ให้เห็นถึงประเด็นสำคัญที่สอดคล้องกับแนวคิดที่เกี่ยวข้อง ในเรื่องที่สังคมได้ตั้งคำถามว่าเหตุใดสื่อต้องมีการปดปิดใบหน้าผู้ต้องหา เหตุใดต้องให้สิทธิแก่ผู้ต้อขัง การทำแผน

ประทุษกรรมมีบทบาทสำคัญอย่างไรในกระบวนการยุติธรรม โดยเป็นการนำเสนอผ่านมุมมองของนักอาชญาวิทยาที่มีต่อกรณีการทำแผนประทุษกรรมผ่านสื่อในสังคมปัจจุบัน

หลักข้อสันนิษฐานความเป็นผู้บริสุทธิ์กับสิทธิผู้ต้องหา

หลักข้อสันนิษฐานความเป็นผู้บริสุทธิ์ (Presumption of Innocence) เป็นหลักการสำคัญในการปกป้องคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่ตกเป็นจำเลยในคดีอาญา กล่าวคือ ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญานั้นยังเป็นผู้บริสุทธิ์ เป็นข้อสันนิษฐานอันมีที่มาจากหลักสิทธิมนุษยชน (วิภานันท์ ประสมปลื้ม, 2559: มปป.) ซึ่งเป็นหลักสากลที่กระบวนการยุติธรรมประเทศไทยได้รับและปฏิบัติเรื่อยมา โดยสามารถวิเคราะห์หลักการดังกล่าวกับสิทธิผู้ต้องหาออกเป็นประเด็นสำคัญดังนี้

ประเด็นสิทธิผู้ต้องหา หลักการพื้นฐานและสิทธิขั้นพื้นฐานที่สำคัญของหลักสิทธิมนุษยชน เป็นหลักการพื้นฐานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ดังที่ น้ำแท้ บุญสล้าง, (2566 : 57) ได้อธิบายว่า ตามรัฐธรรมมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 4 การคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้น นอกจากเป็นหลักการที่บังคับใช้กับบุคคลทั่วไปแล้ว เจ้าหน้าที่ของรัฐก็จำเป็นต้องให้ความเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในการปฏิบัติหน้าที่เช่นกัน โดยบัญญัติให้องค์กรของรัฐทุกองค์กรต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในการใช้อำนาจในการปฏิบัติหน้าที่ อันหมายความว่า ผู้ต้องหามีสิทธิขั้นพื้นฐานตามหลักสิทธิมนุษยชนย่อมสามารถพิทักษ์ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของตนเองได้ และตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 11 ที่ว่า “ทุกคนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดทางอาชญา มีสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ามีผิดตามกฎหมายในการพิจารณาเปิดเผย ซึ่งตนได้รับหลักประกันบรรดาที่จำเป็นสำหรับการต่อสู้คดี” (Universal Declaration of Human Rights : มปป.) โดยสอดคล้องกับ พจมานพจี ทวีสว่างผล, (2563 : 211) ได้อธิบายว่า การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ถูกจับกุมหรือผู้ต้องหาในคดีอาญาควรเป็นไปตามหลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในประเทศไทย หนึ่งในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ถูกจับกุมหรือผู้ต้องหาในคดีอาญา นั่นคือ สิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์

นอกจากนี้ ไม่เพียงแต่ข้อกฎหมายที่มีความจำเป็นในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนแล้ว บทบาทของผู้บังคับใช้ โดยเฉพาะพนักงานสอบสวนมีความสำคัญในการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหา โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ต้องหาที่เป็นผู้เยาว์ ยิ่งเป็นเรื่องละเอียดอ่อนและมีประเด็นที่ท้าทายในการดำเนินคดี การคุ้มครองสิทธิ และการจับตาของสังคม อย่างไรก็ตาม นัฐพล ชมภูนิช, (2562 : มปป.) พบว่า พนักงานสอบสวนกลุ่มตัวอย่างของกองบัญชาการตำรวจนครบาลส่วนใหญ่ มีความรู้ ความเข้าใจต่อบทบาทของพนักงานสอบสวนในการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องหาเด็กและเยาวชนในคดีอาญาเป็นอย่างดี อย่างไรก็ดี ถึงแม้ว่า เจ้าหน้าที่จะมีความเข้าใจในหลักการ

ดังกล่าว แต่มิได้บ่งบอกว่าผู้บังคับใช้กฎหมายมีความเข้าใจในการปฏิบัติอย่างไรเพื่อให้ผู้ถูกบังคับใช้ได้รับความถูกต้องและเป็นธรรม

ประเด็นการบังคับใช้กฎหมาย *Law Enforcement* ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 หรือ Personal Data Protection Act (PDPA) ได้มีผลบังคับใช้สมบูรณ์เมื่อวันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2565 กฎหมายว่าด้วยการให้สิทธิกับเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล การสร้างมาตรฐานการรักษาข้อมูลส่วนบุคคลให้ปลอดภัย และนำไปใช้อย่างถูกวัตถุประสงค์ตามคำยินยอมที่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลอนุญาต (พ.ร.บ. คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ตำรวจแจ้งบังคับใช้ 1 มิ.ย.นี้, 2565) โดยสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้จัดทำคู่มือเกี่ยวกับการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ในประเด็นการแถลงข่าวจับกุมผู้ต้องหา (ศูนย์บริหารงานสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2565, น. 49)

ซึ่งมีหลักการสำคัญที่ต้องพิจารณาในการปฏิบัติงานว่า

“สำนักงานตำรวจแห่งชาติต้องประเมินความจำเป็นในการเปิดเผยข้อมูลในการแถลงข่าวแต่ละครั้ง โดยเฉพาะต้องประเมินเทียบความเหมาะสม สำนักงานตำรวจแห่งชาติต้องประเมินความจำเป็นในการเปิดเผยข้อมูลในการแถลงข่าวแต่ละครั้ง โดยเฉพาะต้องประเมินเทียบความ เหมาะสมในแง่ประโยชน์ส่วนรวมเปรียบเทียบกับสิทธิความเป็น ส่วนตัวของผู้ถูกจับกุม

สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรพิจารณาความจำเป็นอย่างละเอียด ด้วยความระมัดระวังเพิ่มเติม กรณีผู้ต้องหาเป็นผู้เยาว์ เนื่องจาก ผู้เยาว์เป็นผู้เปราะบางและอาจได้รับความเสียหายอย่างสูงในการถูกเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลต่อสื่อสาธารณะ...”

ตามข้อกฎหมายแล้ว การนำตัวผู้ต้องหาทำแผนประทุษกรรมและแถลงข่าวนั้น เป็นการปฏิบัติที่ขัดต่อบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 29 วรรคสอง ที่บัญญัติว่า “ในคดีอาญา ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้” (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560) หากแต่ว่า การแถลงข่าวที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ สามารถอ้างอิงฐานประโยชน์อันชอบด้วยกฎหมาย (Legitimate Interest) ได้ โดยเฉพาะเพื่อประโยชน์ของสังคมโดยรวม เพื่อให้ทราบถึงความคืบหน้าของคดี หรือได้รับการแจ้งเตือนข้อมูลอาชญากรรมต่าง ๆ เพื่อให้บุคคลทั่วไปได้ระมัดระวังตัว ทั้งนี้ การแถลงข่าวดังกล่าว สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรต้องประเมินหลักความจำเป็นและความชอบธรรมในการเปิดเผยข้อมูล โดยเฉพาะต้องจำกัดการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลเฉพาะเท่าที่จำเป็นเท่านั้น อาจกล่าวสรุปได้ว่า สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรพิจารณาถึงระดับความผิดของผู้ที่จะดำเนินการแถลงข่าวว่า อยู่ในสถานะเป็นผู้ถูกกล่าวหา ผู้ต้องหาหรือผู้ต้องรับผิด เนื่องจากการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลที่ถือว่าเป็นข้อมูลส่วนบุคคลอ่อนไหวดังกล่าวในระยะเวลาที่ไม่เหมาะสม อาจนำไปสู่ผลเสียมากกว่าผลดี และจะมีผลต่อเนื่องเป็นการดำเนินการผิดหลักการข้อสันนิษฐานตามกฎหมายอาญาว่า “บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ตามกฎหมายได้ว่ามี

ความผิด” ซึ่งภายใต้ PDPA อาจนำไปสู่ความเสี่ยงด้านโทษอาญา ทั้งในแง่ขององค์กร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และผู้บังคับบัญชาสูงสุดของสำนักงาน ตำรวจแห่งชาติ” (ศูนย์บริหารงานสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2565 : 49 - 50)

หลักข้อสันนิษฐานความเป็นผู้บริสุทธิ์กับสิทธิผู้ต้องหา เป็นประเด็นที่ชี้ให้เห็นว่า กระบวนการยุติธรรมจำเป็นต้องตรวจสอบได้และใช้หลักนิติธรรม (Accountability & The Rule of Law) นั่นหมายความว่า รัฐและองค์กรที่สามารถตอบคำถามและแสดงให้เห็นถึงสิทธิมนุษยชนได้เกิดขึ้นจริง และมีมาตรการปกครองประเทศด้วยหลักนิติธรรม หรือปกครองโดยอาศัยหลักการใช้กฎหมายอย่างเที่ยงธรรม ประชาชนสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้ (พีระศักดิ์ พอจิต, 2559 : 7) ซึ่งกระจ่างชัดได้ในเรื่องของคู่มือการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจภายใต้ PDPA และการยึดถือการปฏิบัติตามหลักปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

หลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์กับการทำแผนประทุษกรรม

การจัดทำแผนประทุษกรรม มีจุดประสงค์เพื่อการเก็บรวบรวบรวมวิธีการหรือแบบแผนต่างๆ ในการกระทำความผิดของคนร้าย โดยมีการจัดทำสารบบและเก็บไว้ที่งานสืบสวน ไม่ต้องรวบรวมไว้ในสำนวนสอบสวน เว้นแต่กรณีที่มีเหตุผลพิเศษ เพื่อประโยชน์ในการสอบสวน กรณีไม่มีงานสืบสวนให้เก็บไว้ที่งานสอบสวน (สิทธิมนุษยชนด้านกฎหมายและการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม, 2558 : 13) และการนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพนั้น พนักงานสอบสวนจะนำตัวผู้ต้องหาในคดีอาญาไปนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพหลังจากที่มีการจับกุมผู้ต้องหา ซึ่งพนักงานสอบสวนมีหน้าที่รวบรวมหลักฐานทุกชนิดเท่าที่จะสามารถจะทำได้เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่างๆ เกี่ยวกับการกระทำความผิด (อิทธิกร ขำเดช และ วีระพัฒน์ กฤตธนาทิพย์, 2559 : 2-3) โดยอาศัยอำนาจประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ตามมาตรา 131 “บัญญัติว่า ให้พนักงานสอบสวนรวบรวมหลักฐานทุกชนิด เท่าที่สามารถจะทำได้ เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่างๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหา เพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา” (จักรพงษ์ วิวัฒน์วานิช, 2556 : 21) และมาตรา 226 ที่บัญญัติว่า “พยานวัตถุ พยานเอกสาร หรือพยานบุคคลซึ่งน่าจะพิสูจน์ได้ว่าจำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์ ให้อ้างเป็นพยานหลักฐานได้ แต่ต้องเป็นพยานชนิดที่มิได้เกิดขึ้นจากการจูงใจ มีคำมั่นสัญญา ขู่เข็ญ หลอกลวง หรือโดยมิชอบประการอื่น และให้สืบตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่นอันว่าด้วยการสืบพยาน” (พระราชบัญญัติ แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 32) พ.ศ. 2559) โดยประเด็นการทำแผนประทุษกรรมเมื่อนำมาวิเคราะห์กับหลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์สามารถแบ่งประเด็นได้ดังนี้

การทำแผนประทุษกรรมกับสิทธิของผู้ต้องหา การนำตัวผู้ต้องหาไปชี้ที่เกิดเหตุเพื่อประกอบคำรับสารภาพหรือทำแผนประทุษกรรม และการนำตัวผู้ต้องหาแถลงข่าวผ่านสื่อนั้น ได้เกิดการตั้งคำถามว่าความจำเป็นหรือไม่ หากมีความจำเป็นควรมีลักษณะอย่างไร จึงจะชอบด้วยกฎหมาย และไม่ละเมิดสิทธิสิทธิมนุษยชน ซึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาตามมาตราที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งได้ระบุว่ามีความจำเป็น เพื่อเป็นการยืนยันถึงการกระทำความผิดและนำไปประกอบการพิจารณาของศาล (ชวรงค์ ลิมป์ปัทมปาณี, มปป.) และเพื่อเป็นการพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาหลังจากการจับกุมหรือการถูกควบคุมตัวในกระบวนการยุติธรรม เพื่อให้ตำรวจและอัยการที่มีหน้าที่สืบสวนสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานและพิสูจน์ความผิดของจำเลยให้ได้อย่างชัดเจนอย่างปราศจากข้อสงสัย (อัจฉรียา ชูตินันท์, 2566 : 211) อีกทั้งยังแสดงให้เห็นถึงผลการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจ ที่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างดี รวดเร็ว ตามความคาดหวังของประชาชน (เอก อังสนานนท์, มปป.)

ในทางกลับ ถึงแม้จะมีการนำผู้กระทำผิดมาแถลงข่าวก็ตาม ก็ควรคำนึงถึงการนำเสนอวิธีการกระทำความผิด ซึ่งไม่ควรมีการนำเสนอในขั้นตอนนี้ เพราะถ้านำเสนอถึงเรื่องวิธีการดังกล่าว อาจส่งผลให้เกิดพฤติกรรมเลียนแบบ ควรมุ่งถึงเหตุปัจจัยที่ทำให้ผู้กระทำผิดก่ออาชญากรรมเพื่อเป็นการให้ข้อมูลแก่สังคม นอกจากนี้ การเผยแพร่ภาพการประชาทัณฑ์ผู้ต้องหา เหมือนเป็นการส่งเสริมให้สังคมยอมรับว่าการแก้แค้นของผู้เสียหายสามารถทำได้ อีกทั้งการนำเสนอข่าวสื่อมักจะเสนอให้ผู้ชมเชื่อไปแล้วว่า ผู้ต้องหาเป็นผู้ที่กระทำผิดจริง ทั้งที่กระบวนการยุติธรรมยังไม่สิ้นสุด ดังนั้น จึงเป็นประเด็นสำคัญที่สื่อมวลและสังคมไทย ควรให้ความสำคัญกับหลักสิทธิมนุษยชน และปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด เพื่อให้การปกครองแบบนิติรัฐเกิดขึ้นได้อย่างแท้จริง (สมชาย หอมลออ, 2557 : มปป.)

จากประเด็นนี้ ได้ข้อค้นพบถึงแนวทางการแก้ปัญหา โดยการทบทวนหลักการและแนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการนำเสนอข่าวในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่สอดคล้องกับหลักการด้านสิทธิมนุษยชน และส่งเสริมให้สื่อมวลชนได้ยกระดับในการปกป้องและส่งเสริมสิทธิมนุษยชนในการปฏิบัติต่อผู้ตกเป็นข่าว เช่น ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย พยาน และประชาชนทั่วไป จากเวทีสัมมนาเชิงปฏิบัติการหัวข้อ “สื่อมวลชนกับการเสนอข่าวสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรม” โดยได้ข้อสรุปว่า สื่อมวลชนควรเป็นแบบอย่างที่ดีของประชาชนทั่วไปการนำเสนอข่าวและปฏิบัติหน้าที่ตามจริยธรรมวิชาชีพ จะต้องมีความระมัดระวังในการนำเสนอหรือส่งต่อข้อมูลข่าวสารโดยไม่ละเมิดสิทธิมนุษยชนและเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ตกเป็นข่าว เพื่อยกระดับการใช้สิทธิและเสรีภาพในการสื่อสารของสังคมโดยรวมอย่างมีความรับผิดชอบร่วมกัน และได้พิจารณา ร่างแนวปฏิบัติสภาการสื่อสารมวลชนแห่งชาติ เรื่องการเสนอข่าว การแสดงความคิดเห็น และภาพข่าวเกี่ยวกับอาชญากรรม (สื่อมวลชนกับการเสนอข่าวสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรม, 2566 : มปป.)

การทำแผนประทุษกรรมกับสิทธิของผู้ต้องหา สะท้อนให้เห็นว่า ไม่เพียงแค่สถาบันตำรวจที่ต้องรับผิดชอบและตระหนักถึงสิทธิผู้ต้องหาเท่านั้น สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติร่วมกับสภาการสื่อสารมวลชนแห่งชาติ พร้อมทั้งหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมและสหวิชาชีพอื่น ๆ ได้ยกระดับและหาแนวทางในการแก้ปัญหาในเรื่องของสิทธิมนุษยชน การคุ้มครองสิทธิและส่งเสริมด้านจริยธรรมในการวิชาชีพสื่อ นอกจากนี้ ผศ.ดร.ปกป้อง เคยเสนอแนะในการประชุมเชิงวิชาการ เรื่อง “สิทธิผู้ต้องหากับบทบาทสื่อมวลชนและเจ้าหน้าที่ตำรวจ” ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2558 ว่า “...การนำเสนอข่าวของสื่อมวลชน ควรคำนึงถึงการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหา จำเลย หรือผู้เสียหายในคดีอาญา การเสนอข่าวในคดีอาญาควรเกิดประโยชน์ต่อสังคมและไม่ละเมิดสิทธิบุคคล...” (สิทธิผู้ต้องหากับบทบาทสื่อมวลชนและเจ้าหน้าที่ตำรวจ, 2558 : มปป.) แสดงว่า เรื่องของสิทธิผู้ต้องหาและจรรยาบรรวิชาชีพของสื่อนั้นมิได้มีการนิ่งนอนใจตั้งแต่ในอดีต ได้มีการเสนอแนะและแก้ไขปัญหาในประเด็นนี้เรื่อยมา อาจสรุปได้ว่า ในการทำแผนประทุษกรรมและการแถลงข่าวการจับกุมนั้นต้องดำเนินการควบคู่กับสิทธิของผู้ต้องหา ซึ่งสื่อมวลชนเป็นสถาบันหลักที่สำคัญที่ส่งผลต่อสังคมเป็นอย่างยิ่ง และเป็นที่น่าสนใจว่า สื่อมิได้เพิกเฉยต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชนในการนำเสนอข่าว โดยเฉพาะการนำเสนอการแถลงข่าวการจับกุม รายละเอียดพฤติการณ์ของคดี การทำแผนประกอบคำรับสารภาพของผู้ต้องหา ซึ่งได้แสดงให้เห็นถึงการหาแนวทางร่วมกันแก้ไขปัญหาเชิงรุกในปัจจุบัน ตามแนวปฏิบัติการได้มาและการนำเสนอข่าวและภาพข่าวของสื่อมวลชน โดยไม่ละเมิดสิทธิส่วนบุคคลและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ตกเป็นข่าว

หลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์กับการทำแผนประทุษกรรม ซึ่งหลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ (Presumption of innocence) เป็นหลักสิทธิมนุษยชนสากลที่เขียนไว้ทั้งกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR), ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (UDHR), อนุสัญญายุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และในกระบวนการยุติธรรมไทยมีการรับรองหลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ ไว้ตั้งแต่ในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2492 เรื่อยมาจนรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน (วจนา วรรลยางกูร, 2566 : มปป.) ดังนั้น ถึงแม้ว่าผู้ต้องหาจะรับสารภาพและยินยอมเข้าชี้จุดเกิดเหตุตามพฤติการณ์ที่ตนเองกระทำความผิดผ่านสื่อหรือแม้แต่การแถลงข่าวจับกุม ก็จำเป็นต้องเคารพสิทธิของผู้ต้องหาหรือผู้ต้องสงสัยในคดีอาญา อันเนื่องจาก ยังเป็นผู้ต้องหา หรือผู้ต้องสงสัยในคดีอาญา ยังมิได้เข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาลว่ากระทำความผิดจริงหรือไม่ จากการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องหาดังกล่าว ในการเผยแพร่ข่าวสู่สาธารณชนหรือสื่อมีเดียจึงต้องปกปิดใบหน้าผู้ต้องหา โดย กองปราบปราบ ได้อธิบายถึงสาเหตุในการปกปิดหน้าผู้กระทำผิดเมื่อสื่อมวลชนเสนอข่าวไว้ว่า (กองปราบปราม, 2562 : มปป.)

“1. ตามหลักการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา ให้สันนิษฐานว่าผู้ที่ถูกกล่าวหานั้น ตราบใดที่ศาลยังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าเป็นผู้กระทำความผิด ถือว่าเป็น “ผู้บริสุทธิ์” อยู่

2. ตำรวจต้องการประชาสัมพันธ์ผลการปฏิบัติงานของตำรวจไม่ได้ต้องการประจานผู้กระทำผิด

3. ตำรวจเชื่อว่าผู้กระทำผิดสามารถกลับตัวกลับใจเป็นคนดีของสังคมได้”

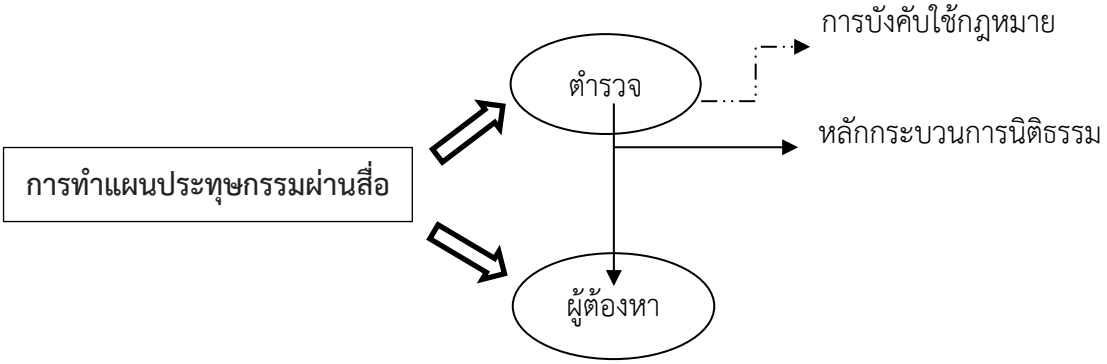
ฉะนั้น การทำแผนประทุษกรรมของผู้ต้องหาผ่านสื่อ จึงจำเป็นต้องปกปิดใบหน้าผู้ต้องขังเพื่อรักษาสิทธิของผู้ต้องขังตามหลักสิทธิมนุษยชน และเป็นการป้องการอาชญากรรมตาม**หลักการควบคุมอาชญากรรม** (Crime Control Model)

ทั้งนี้ ยังมีข้อโต้แย้งระหว่างการทำแผนประทุษกรรมกับหลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ จากบทความวิชาการของอเนก อะนันทวรรณ, (2563: มปป.) พบว่า การที่นำตัวผู้ต้องหาไปชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพนั้น ถึงแม้ว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งเป็นกฎหมายที่บัญญัติในเรื่องของการนำตัวผู้กระทำผิดทางอาญามาลงโทษ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ หรือเพื่อพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ แต่กรอบแนวคิดของกฎหมายดังกล่าวก็ยังคงต้องอยู่ภายใต้บังคับหลักเกณฑ์ของการปกป้องคุ้มครองสิทธิมนุษยชนที่ถือเป็นหลักประกันแห่งสิทธิของประชาชน ดังนั้นการปฏิบัติของพนักงานสอบสวนที่ให้ผู้ต้องหาไปนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพนั้น จึงถือได้ว่าเป็นการปฏิบัติที่ละเมิดสิทธิของผู้ต้องหาทั้งในเรื่องที่ได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาเป็นผู้บริสุทธิ์ สิทธิที่ผู้ต้องหาจะไม่ให้การปรักปรำตนเอง สิทธิที่จะนิ่งไม่ให้การใด ๆ และสิทธิที่จะได้รับการปฏิบัติอย่างมีมนุษยธรรมและได้รับการเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

ด้วยเหตุนี้ ได้ชี้ให้กระบวนการยุติธรรมไทยตระหนึกถึง **หลักกระบวนการนิติธรรม** (Due Process Model) โดยการปฏิบัติหน้าที่ของรัฐ ต้องดำเนินการภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาญาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 68 ที่ว่า รัฐพึงจัดระบบการบริหารงานในกระบวนการยุติธรรมทุกด้านให้มีประสิทธิภาพ เป็นธรรม และไม่เลือกปฏิบัติ และให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดย สะดวก รวดเร็ว แลละไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร (แนวนโยบายแห่งรัฐตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560, มปป.) ฉะนั้น กระบวนการยุติธรรมต้องคำนึกถึงความจำเป็นในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชน รวมทั้งผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิด มิใช่มุ่งเน้นแต่เพียงความพยายามในการป้องกัน ควบคุม กำจัดอาชญากรรมเท่านั้น หลักกระบวนการนิติธรรม (Due Process Model) จึงเป็นสิ่งถ่วงดุลอำนาจของเจ้าพนักงานของรัฐในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งเป็นแนวคิดในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรม และสอดคล้องกับหลักที่ว่า “ผู้ต้องหรือจำเลยเป็นประธานแห่งคดี” (subject of the case) มิใช่กรรมแห่งคดี (object of the case) นั่นหมายความว่า ผู้ต้องหา/จำเลยต้องได้รับสิทธิและความเสมอภาคในการต่อสู่คดีตามอาวุธที่เท่าเทียมกัน (อุทัย อาทิเวช, มปป. น.3-9 ถึง 3-25 อ้างถึงใน ประทีป ทับอัตตานนท์และจิดาภา พรยิ่ง, 2565 : 25)

สรุป

จากหลักข้อสันนิษฐานความเป็นผู้บริสุทธิ์กับการทำแผนประทุษกรรมผ่านสื่อ สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

- สิทธิขั้นพื้นฐาน
- หลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์

จากแผนภาพข้างต้น อธิบายถึงความเชื่อมโยงในมิติประเด็นต่าง ๆ ซึ่งปัจจุบันได้เน้นให้ความสำคัญถึงเรื่องของสิทธิมนุษยชน ในขณะเดียวกันก็มุ่งประสิทธิภาพของการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ดังนั้น สามารถสรุปภาพรวมของหลักข้อสันนิษฐานความเป็นผู้บริสุทธิ์กับการทำแผนประทุษกรรมผ่านสื่อ ตามการค้นคว้าข้อมูลและนำมาวิเคราะห์และสรุปเป็นประเด็นสำคัญดังนี้

ประการแรก หลักข้อสันนิษฐานความเป็นผู้บริสุทธิ์กับสิทธิผู้ต้องหา โดยผู้ต้องหามีสิทธิขั้นพื้นฐานตามหลักสิทธิมนุษยชน การคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ามีผิดตามกฎหมายในการพิจารณาเปิดเผย และหลักการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ภายใต้การบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม

ประการที่สอง หลักข้อสันนิษฐานความเป็นผู้บริสุทธิ์กับการทำแผนประทุษกรรม ปัจจุบันมีการส่งเสริมการตระหนักรู้และคุ้มครองสิทธิผู้ต้องหา จากการทบทวนการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนเพื่อมิให้ละเมิดสิทธิผู้ต้องหาในการนำเสนอข่าวการทำแผนประทุษกรรมและการแถลงข่าวการจับกุม โดยสำนักงานตำรวจจะใช้หลักการสันนิษฐานความเป็นผู้บริสุทธิ์แก่ผู้ต้องหาและร่วมมือกับองค์กรสื่อสารมวลชนจะนำเสนอข่าวอย่างระมัดระวังโดยการปกปิดใบหน้าผู้ต้องหาหรือผู้กระทำผิดเพื่อคุ้มครองและรักษาสิทธิผู้ต้องหาที่ควรจะได้

ประการสุดท้าย การทำแผนประทุษกรรมกับหลักการะบวนการนิติธรรม โดยการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมของตำรวจ ควรดำเนินงานควบคู่ระหว่างหลักการควบคุมอาชญากรรมและหลักระบวนการนิติธรรม เป็นหลักการบริหารงานเพื่อให้ได้ประสิทธิภาพทั้งในเชิงอาชญากรรมและการคุ้มครองสิทธิบุคคล เป็นการถ่วงดุลอำนาจและตรวจสอบความถูกต้อง ป้องกันความผิดพลาด และสร้างบรรทัดฐานความเป็นธรรมแก่ประชาชนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กองปราบปราม. (2562). ไขข้อสงสัย! ทำไม? ต้องเบลอหน้า-คาดตาผู้กระทำผิด. *ออนไลน์.* สืบค้นเมื่อ 23 มิถุนายน 2566. แหล่งที่มา: https://www.facebook.com/photo.php?fbid= 595970354226611&id=257765404713776&set=a.259302661226717&locale=th_TH

จักรพงษ์ วิวัฒน์วานิช. (2556). *หลักการและทฤษฎีสอบสวน*. ห้างหุ้นส่วนจำกัด พิมพ์อักษร.

ชวรงค์ ลิมป์ปัทมปาณี. (มปป.). สื่อมวลชนกับการเคารพสิทธิมนุษยชนของผู้ตกเป็นข่าว. [หลักสูตรนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ 4. วิทยาลัยรัฐธรรมนูญ, สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ]. *ออนไลน์.* สืบค้นเมื่อ 23 มิถุนายน 2566. แหล่งที่มา: https://www.constitutionalcourt.or.th/occ_web/ewt_dl_link.php?nid=8866

ดร.อุทัย อาทิเวช. (มปป). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. วิชา กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและพยานชั้นสูง หน่วยที่ 3 แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาและบทบาทขององค์การสหประชาชาติเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา.

นัฐพล ชมภูนิช. (2562). การพัฒนาบทบาทของพนักงานสอบสวนในการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องหาเด็กและเยาวชนในคดีอาญาศึกษาเฉพาะกองบัญชาการตำรวจนครบาล. *วารสารสังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.* 27 (1), มกราคม-มิถุนายน 2562.

แนวนโยบายแห่งรัฐตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (มปป.). รัฐธรรมนูญพุทธศักราช 2560. [เว็บไซต์สถาบันพระปกเกล้า]. *ออนไลน์.* สืบค้นเมื่อ 23 มิถุนายน 2566. แหล่งที่มา: http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=แนวนโยบายแห่งรัฐตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย_พุทธศักราช_2560

น้ำแท้ บุญสล้าง. (2566). กระบวนยุติธรรมทางอาญาเปรียบเทียบ. สำนักพิมพ์วิญญูชน.ปกป้อง ศรีสนิท. (2563, 24 กุมภาพันธ์). สิทธิของปวงชนชาวไทยตามรัฐธรรมนูญ : หลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์. คอลัมน์การเมือง/กฎหมาย. The 101.World. *ออนไลน์.* สืบค้นเมื่อ 23 มิถุนายน 2566. แหล่งที่มา: https://www.the101 .world/presumption-of-innocence/

พจมานพจี ทวีสว่างผล. (2563). การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ถูกจับกุมหรือผู้ต้องหาในคดีอาญา. *วารสารวิชาการอาชญาวิทยาและนิติวิทยาศาสตร์.* 6 (2), กรกฎาคม – ธันวาคม 2563.

พระราชบัญญัติ แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 32) พ.ศ. 2559. (2560).*พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ตำรวจแจ้งบังคับใช้ 1 มิ.ย.นี้*, (2565, 4 พฤษภาคม). คอลัมน์ในประเทศ. ประชาชาติธุรกิจ. *ออนไลน์.* สืบค้นเมื่อ 23 มิถุนายน 2566. แหล่งที่มา: https://www.prachachat. net/general/news-923957

พีระศักดิ์ พอจิต. (2559). หลักสิทธิมนุษยชน: สิทธิมนุษยชนในหลายมิติ. [หลักสูตรนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ 4. วิทยาลัยรัฐธรรมนูญ]. *ออนไลน์.* สืบค้นเมื่อ 23 มิถุนายน 2566. แหล่งที่มา: สืบค้นจาก https://www.constitutionalcourt.or.th/occ_web/ewt_dl_link.php?nid=8828

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560, 6 เมษายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 135. ตอนที่ 40 ก. น. 9

รุจิระ บุนนาค. (2560, 21 กรกฎาคม). คอลัมน์กฎ กติกา ธุรกิจ: การทำแผนประทุษกรรม. แนวหน้า. *ออนไลน์.* สืบค้นเมื่อ 23 มิถุนายน 2566. แหล่งที่มา: https://www.naewna.com/politic/columnist/30623

วจนา วรรลยางกูร. (2566, 4 ตุลาคม). ‘สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผิด’ สภาวะยกเว้นอย่างถาวรของผู้ต้องหาคดีการเมือง. คอลัมน์กระบวนการยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน. The 101. World. *ออนไลน์.* สืบค้นเมื่อ 23 มิถุนายน 2566. แหล่งที่มา: https://www.the101.world/presumption-of-guilt/

วันชัย โตความรู้. (มปป.). สิทธิมนุษยชน สิทธิพื้นฐานของประชาชนเมื่อถูกกล่าวหาในคดีอาญา. บทคัดย่อ. [หลักสูตรนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ 4, วิทยาลัยรัฐธรรมนูญ, สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ] *ออนไลน์.* สืบค้นเมื่อ 23 มิถุนายน 2566. แหล่งที่มา: https://www.constitutionalcourt. or.th/occ_web/ewt_dl_link.php?nid=8821

วิภานันท์ ประสมปลื้ม. (2559). ข้อสันนิษฐานความเป็นผู้บริสุทธิ์ตามรัฐธรรมนูญ. คอลัมนิสต์. กรุงเทพธุรกิจ. *ออนไลน์.* สืบค้นเมื่อ 23 มิถุนายน 2566. แหล่งที่มา: https://www.bangkokbiznews.com/blogs/columnist/113327

ประทีป ทับอัตตานนท์และจิดาภา พรยิ่ง. (2565 : 23). *กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเบื้องต้นในกลุ่มประเทศอาเซียน*. กรุงสยาม พับลิชชิ่ง จำกัด. ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน. (2564, 5 พฤษภาคม). หลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์: ความหมายเชิงหลักการและความเป็นจริงในคดีที่เกี่ยวของกับการใช้เสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ. ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน. *ออนไลน์.* สืบค้นเมื่อ 23 มิถุนายน 2566. แหล่งที่มา: https://tlhr2014.com/archives/29273

ศูนย์บริหารงานสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, (2565). *ข้อกฎหมายควรรู้ พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562.* พิมพ์ครั้งที่ 1. โรงพิมพ์ตำรวจ.

สภาการสื่อสารมวลชนแห่งชาติ. (2566). เวทีสัมมนาเชิงปฏิบัติการหัวข้อ สื่อมวลชนกับการเสนอข่าวสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรม. *ออนไลน์.* สืบค้นเมื่อ 23 มิถุนายน 2566. แหล่งที่มา: https://www.presscouncil.or.th/8790

สมชาย หอมลออ. (2557). "แถลงข่าว"-"ทำแผนฯ" กับสิทธิผู้ต้องหา : อาชญากรรมที่รัฐเป็นคนก่อ. คอลัมน์กระบวนการยุติธรรม. iLaw. *ออนไลน์.* สืบค้นเมื่อ 23 มิถุนายน 2566. แหล่งที่มา: https://ilaw.or.th/node/3303

อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ. (2562). *ทฤษฎีอาญา ทฤษฎีโทษ และกระบวนการขั้นพื้นฐาน*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). (แก้ไขปรับปรุง). สำนักพิมพ์วิญญูชน.

อัณณพ ชูบำรุง และ อุนิษา เลิศโตมรสกุล. (2555). *อาชญากรรมและอาชญาวิทยา.* (พิมพ์ครั้งที่ 1). โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อัจฉรียา ชูตินันทน์. (2566). *อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา.* (พิมพ์ครั้งที่ 5). สำนักพิมพ์วิญญูชน.

อิทธิกร ขำเดช และ วีระพัฒน์ กฤตธนาทิพย์. (2559). การนำตัวผู้ต้องหาในคดีอาญา ไปนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ และการแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนกระทบ กับการละเมิดสิทธิมนุษยชน. *วารสารกระบวนการยุติธรรม*. 9 (1), มกราคม – เมษายน 2559.

เอก อังสนานนท์. (มปป.) การแถลงข่าวและการนำตัวผู้ต้องหามาเปิดเผยต่อสาธารณะผ่านสื่อสารมวลชนเป็นการละเมิดสิทธิตามรัฐธรรมนูญของผู้ต้องหาหรือไม่. *ออนไลน์.* สืบค้นเมื่อ 23 มิถุนายน 2566. แหล่งที่มา: https://www.constitutionalcourt.or.th/occ_web/ewt_dl_link.php?nid=1252

เอนก อะนันทวรรณ. (2563). หลักสิทธิมนุษยชนกับการใช้อำนาจของพนักงานสอบสวนกรณีการนำชี้ที่เกิดเหตุ. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี.* 12 (1), มกราคม-มิถุนายน 2563.

Universal Declaration of Human Rights. (มปป.). ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน. *ออนไลน์.* สืบค้นเมื่อ 23 มิถุนายน 2566. แหล่งที่มา: https://www.ohchr.org/en/human-rights/universal-declaration/translations/thai